СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. Ч. 266. Джерзи Сіти, Н. Дж., вівторок, 13 листопада, 1934. VOL. XLII. No. 266. Jersey City, N. J., Tuesday, November 13, 1934. THREE CENTS.

УРЯД ПЛЯНУЄ ОЖИВЛЕННЯ МАЛОГО БИЗНЕСУ

ВАШИНҐТОН. — Бюро Перепису подало до публичного відома свій звіт з розсліду над станом малих бизнесів, робленого зі становища потреб оживлення економічного життя краю. Звіт доказує, що без оживлення дрібного бизнесу оживлення економічного життя неможливе, та пропонує подати дрібним бизнесам фінансову допомогу.

Звіт обчисляє, що на таку допомогу треба буде видати що найменше 2 міліярди долярів. Допомога має бути дана в формі негайних кредитів. Має це бути зроблене через банкові інституції, котрих має бути в краю 12, а котрі мають бути обєднані в одну централю.

Розслід роблено в цей спосіб, що Бюро Перепису післано відповідний квестіонар 7,000 дрібних бизнесменів.

„ЗАГРОЗА ПОСТІЙНОЇ ДОПОМОГИ".

НЮ ЙОРК. — Гарі Л. Гопкинс, адміністратор федеральної допомоги, заявив тут на бенкеті Федерації для Допомоги Жидівським Добродійним Установам, що Америці грозить поважна небезпека, що публичну допомогу треба буде зробити постійною політичною системою.

Гопкинс доказував, що державні фонди не вистарчають на всі потреби громадянства та що приватні установи мусять добути фонди, потрібні для таких справ, як розвій характеру молоді, опіка над старими людьми, та хорими.

Які великі ці потреби, видно хочби з того, що кождого року півтора міліона молодих людей виходять з ріжних шкіл та починають шукати для себе роботи.

ОДНА УРЯДОВА АҐЕНЦІЯ ПОМАГАЄ СІМОМ МІЛІОНАМ.

ВАШИНҐТОН. — Секретар Икес подав у своїй публичній промові, що сама Адміністрація Публичних Робіт („Пі-Доблю-Ей") дає роботу 7 міліонам осіб, з котрих більшість без цієї роботи мусіла би просити в уряду публичної допомоги.

УРЯД БУДЕ РОЗСЛІДЖУВАТИ ЗАКИДИ БОРИ.

ВАШИНҐТОН. — Гарі Гопкинс, адміністратор уряду допомоги, приказав розслідити всі закиди, пороблені сенатором Борою, що, мовляв, уряд розкидає ґрішми при роздачі допомог та вживає допомоги для зєднання собі прихильників.

СТЕЙТ ПРОТИ ФЕДЕРАЛЬНОЇ АКЦІЇ ДОПОМОГИ.

ФІНИКС (Арізона). — Ґовернор цього стейту приказав військам стейту здержати роботи відділів робітників Адміністрації Публичних Робіт на ріці Колорадо, бо, мовляв, цей проєкт нарушує права стейту.

З заборони ґовернора вивязується цікава боротьба між стейтовим урядом і федеральним.

ЮНІЯ НЕВДОВОЛЕНА З ПРОПОЗИЦІЇ УРЯДУ.

ПАТЕРСОН (Ню Джерзі). — Заповіджений кінець страйку фарбарів шовкових і рейонових матерій не здійснився, бо робітнича юнія не приняла пропонованої урядом умови. Представники урядового бюра відбувають далі окремі конференції з представниками спорячих сторін.

Страйк 25,000 робітників триває далі.

ТАЙФУН НА ФИЛИПИНАХ.

МАНІЛЯ. — У неділю навістив цю околицю тайфун.

Корабель „Ларі Доґені", що возить нафту, вдарила морська хвиля, висока коло 70 стіп. Хвиля зіпсула керму корабля та радіовий апарат. Хто знає, як була би покінчилася для корабля ця пригода, якби не перший офіцир корабля, Чарлз Картон, котрий з нараженням власного життя направив керму.

З БАНКИРА ВТІКАЧЕМ, ЩО ЖИВЕ ДИКУНОМ У ПУСТЕЛІ.

ШИКАҐО. — Поліція відкрила в пустелях у Висканзині Николаса А. Швала, бувшого банкира з Вилмета, в стейті Илинойс, що втік два роки тому, спроневіривши з банку 55,000 долярів.

Швал розказує, що він жив у лісах як справжній дикун, себто без ніякої допомоги цивілізованого світа. Він збудував собі хату та добував собі поживу власними руками. З часом навчився ловити рибу, пробиваючи її списою, котру він сам собі зробив. Та заки цієї штуки навчився, малощо не згинув з голоду. Не дивлячися на те, що йому грозить довголітня тюрма, він радів, що поліція покінчала кінець його „дикарству".

БОРОТЬБА МІЖ ЦЕРКВОЮ И ДЕРЖАВОЮ В МЕКСИКУ.

МЕКСИКО.—Федеральний мексиканський уряд закидає католицьким епископам, що вони приготовляли збройне повстання проти уряду. На чолі заговору, каже уряд, стояли архиепископ Леопольдо Руїс і Фльорес, апостольський делеґат до Мексика, та о. Хосе де Манріке й Сарате, епископ міста Ґвехутля. Уряд видав приказ їх арештувати. Оба вони вже в Злучених Державах.

НІМЕЦЬКІ „ЕРЗАЦИ".

Не маємо досі слова на цей німецький винахід, видуманий підчас війни, коли замісць правдивих харчів давали підроблені. Берлінський кореспондент „Корієре деля Сера" пише, що ті часи вертаються тепер у Німеччині. Уряд рішив перевести контролю всяких виробів і сирівців, яких бракує у краю, і заступити їх „підмінками". Помисловці мають право тільки до 40% купувати металів, вовни і бавовни на чужині; ешту мусять заступати „ерзацами". Населення кинулось на товари, які уважає тривкі і викуповує їх. Ціни баранолі підскочили з 30 на 62.5, городини з 105 на 141, мяса з 92 на 98. Починають уже потайки фальшувати деякі харчі і треба було створити деякі відділи урядовців для боротьби з цим явищем.

КИШЕНЬКОВІ ЗЛОДІЇ НА ПЕНСІЇ.

В ірляндському місті Бельфаст довгі роки працював тандитник, що ходив по хатах і збирав усяке лахміття. Називався він Бандлер. Мав він теж побічне заняття кишенькового злодія і кілька разів сидів у вязниці за це мистецтво. Доробившись маєтку, вибудував він захист, де можуть жити тільки колишні кишенькові злодії, що, постарівшися, не можуть уже красти. Цікаво, що влада, знаючи про це застереження, не заборонила такого захисту, ані не розкопує життєпису старих пенсіоністів, що мають на своїм сумлінню неодин гріх.

ПОКАРАЛИ СМЕРТЮ.

В Ченстохові за вбивство ротмістра покарали смертю на основі хвали військового суду рядовика Стецюка зі Зборова.

СТЯГАННЯ КОМІРНОГО ПРИ АКОМПАНІЯМЕНТІ СТРІЛІВ.

У Варшаві при вул. Ставки 37 комірники примусили власника А. Зеліґера тероом, щоб він обнизив їм комірне. Не зважаючи на знижку комірного, ніхто не хотів дальше нічого платити, а коли господар приходив по гроші, кожний відґрожувався, що його побє. По якомусь часі Зеліґер постарався за примусовий заряд Коли раз примусовий управитель прийшов стягати комірне, комірники забарикадували браму й не хотіли його пустити до середини. Зверги зібралися довкола інкасента велика юрба й намагалася доконати на ньому самосуду. Щойно приликана на поміч поліція почала стріляти на пострах та розігнала юрбу. арештували при тому кілька осіб.

ГРАФ-ДЖИҐУН, ЩО ДОКОНАВ 221 КРАДІЖІВ.

В першорядній гостинниці в Будапешті арештувала поліція міжнародного злодія А. Горенберга і його приятельку Ельзу Лемке, за якими поліція майже всіх европейських держав розіслала була стежні листи. Горенберг представлявся всюди за графа, їздив у міжнародних поїздах і обкрадав спільно з п. Лемке багатших пасажирів. У слідстві признався Горенберг, що в останніх місяцях доконав 221 крадіжів і двоє стільки обманів. Джиґун цей був такий спритний і рафінований, що побував у найкращих товариствах всіх европейських держав.

ГЕТЬ З ЕРІОТОМ!

Підчас Свята Перемиря в Парижі тисячі французької молоді кричали підчас вуличних демонстрацій „Геть з Еріотом!" (Це той Еріо, що не бачив голоду на Україні. — Ред.).

ГАРЕМИ ЩЕЗАЮТЬ З ЕВРОПИ.

Наслідком економічної кризи щораз більше щезають гареми в Юґославії. Треба знати, що це найбільша магомеданська країна в Европі; є там півтора міліона магомедан. Усі вони вороже настроєні до Кемаля Паші, що почав боротьбу з традиційними звичаями. Вони надалі носять давні шапки, жінноцтво серпанки на обличах, мають по кілька жінок. Хоч багатоженство в Юґославії заборонене, влада не хоче виступати проти нього у відношенню до магомедан, яким Магомед доручив мати і по 4 жінки. Але жінки коштують гроші і Магомея тут безсилий. Навіть дуки, що мали по кілька жінок, позбуваються їх; воліють їм дати одноразове відступне, ніж постійно їх утримувати. Гареми стали вже в Юґославії рідкістю. Можна їх знайти ще у більших містах, куди зїжджаються чужинці. Магомеданки скидають серпанки, деякі з них як еманципантки воюють за рівноправність. Цікаве, що саме тепер магомеданські правники відкрили десь у святих книгах, будьмо магомеданин може тільки тоді брати собі другу жінку, коли перша на це дасть свою згоду. Ясно, що кожна боронить свого „стану посідання" і такої згоди не дає.

ПРИЛАД ДО ОРІЄНТУВАННЯ В МУЗИЧНИХ КЛЮЧАХ.

Молодий наш музик, п. Степан Горницький, абсольвент краківської музикольоґії та кількакратний елев варшавської консерваторії, цього року заанґажований як професор теорії та гри на скрипці до філії Муз. Інституту ім. Лисенка в Бориславі, сконструував дуже помисловий прилад, помічний при відчитуванні нот у ріжних ключах. Пересічно люди знають добре тільки два ключі: віоліновий та басовий. Читання нот в інших ключах, яких іще дотепер уживають в орхестральних партитурах для відповідних інструментів, як чельо, фаґот, пузон і т. д., та для ріжних голосів у науці контрапункту, справляє немалу трудність. Згаданий прилад облекшує дуже орієнтування в ріжних ключах та помагає в скорім відчитуванні нот. Конструкція його нескладна, величина середньої листової коверти. Про прилад цей варшавські музики висказались у пресі дуже прихильно та признали його практичне застосування у відповідній ділянці музики. Приладом цим зацікавились музичні круги і за границею, як напр. у Празі, а лотиська компоністка п. Ґаруш має завести вживання цього приладу в музичних школах у Ризі.

ЖИДІВСЬКА СОЛІДАРНІСТЬ.

У Бориславі жидівський купець дав свій дім відреставрувати українському підприємцеві. Коли Жиди довідалися про це, зчинили крик і купець зірвав контракт, а роботу віддав Жидови.

ОРҐІЇ КОМУНІСТІВ.

У Радомську на сходинах комуністів відбувалися еротичні орґії. Одного дня провідник комуністів, Ґросберг, заманив до себе наречену свого товариша Ґольдберга, Лаю Шапсьо, і хотів її знасилувати. Лая встигла вирватися з рук і втекла та оповіла по все своєму нареченому. На найближчих партійних сходинах підчас орґії Ґольдберг убив Ґросберга. Суд засудив убивника на 5 років вязниці.

ВБИВСТВО ВОЛИНЯКА.

До Ґдині приїхав був у пошукуванні заробітку луцький горожанин Сопранюк. Він заприязнився з якимось Віснєвським, що теж шукав праці. Оба ночували в лісі, щоб не давати грошей на нічліг. Віснєвський довідався, що Сопранюк має прискладані в ПКО (Польській Касі Ощадности) гроші, годинник і при собі трохи грошей на найконечніші потреби, тому вбив Сопранюка, роздавлюючи йому череп каменем. Кілька днів пізніше шкільні діти бавилися в лісі та знайшли трупа. Вбивника приловили в селі біля Ґдині, як прав закровавлені штани. Знайшли в нього теж Сопранюкову валізу. 29. вересня відбулася в ґдинському суді розправа. Віснєвського засудили на смерть.

МЕНШЕ ЧУЖИНЦІВ У ВІДНІ.

Статистика високих шкіл у Відні ствердила, що число студентів-чужинців у них маліє. У 1930/3 р. було там записаних 5,000 чужинців, а в 1933/4 тільки 1,535. У цьому році буде ще менше. Відень перестав бути спокійним містом — каварень, вальсів та оперетки, бо чути в ньому щораз частіше вистріли на вулиці.

ЖАХЛИВЕ ВБИВСТВО КОЛО ЛЬВОВА.

В Давидові коло Львова справляв якийсь Франц Сеткевич весілля, на яке приїхав теж хорунжий Сепрявський зі штабового відділу у Львові. Вже на весіллю кілька підпитих молодих польських парубків провокували Сепрявського до бійки. Сепрявський, бачучи, що заноситься на бійку, покинув весілля й пішов пішки на залізничу стацію, щоб відїхати до Львова. По дорозі напали на нього три парубки і, повалививши його на землю, один з них розпоров йому ножем живіт. Залишений без лікарської помочі в полі, Сепрявський помер наслідком упливу крови. Всіх трох убивників поліція арештувала.

ТЕЖ СПЕКУЛЯНТ!

Перед судом у Будапешті відбулася цими днями дуже цікава розправа проти безробітного кельнера З. Ранера, обвинуваченого в поліґамії. Ранер утративши працю, одружився чотири рази, затаюючи перед кожною черговою жінкою своє попереднє подружє. Зараз по весіллю Ранер забирав усі гроші, які мала дружина, й пропадав, як під воду. Саме недавно тому хотів одружитися пятий раз зверги, але тим разом поховзнулася йому нога і його арештувала поліція. Своєрідного спекулянта засудив суд на 2 і пів року тюрми.

СМЕРТНІСТЬ СЕРЕД УКРАЇНЦІВ ПІД ПОЛЬЩЕЮ ЗРОСТАЄ

ЛЬВІВ. — „Вядомосьці Статистичне" подають цифри про природній приріст населення Польщі. З цієї статистики виходить, що українських нарід у Галичині має найбільший відсоток смерти, бо 17.1 на тисячу. Статистику зладжено відповідно до віроісповідань і Українці в Галичині підходять головно під рубрику „греко-католики". Відсоток смерти Жидів виносить 9.6%. Вже з того порівнання видно, що серед Українців панує жахлива смертність.

ЗАСЛАННЯ МИТРОПОЛИТА ЛИПКІВСЬКОГО.

ЛЬВІВ.—З Великої України надійшли вісти, що в звязку з переїздом уряду з Харкова до Києва вислано з Києва митрополита Української Автокефальної Церкви, о. Василя Липківського, в глиб Росії, але куди, покищо не відомо. До Києва переїхав з Харкова теперішний митрополит о. Іван Павловський. Тому Совети поспішили „сховати" попереднього, дуже популярного владику.

ПОМЕР НА СОЛОВКАХ.

МОСКВА (Росія). — На Соловках помер европейської слави мовознавець, проф. Григорій Ільїнський. Кажуть, що цей учений помер не своєю смертю. Українське громадянство знає покійного з його блискучих етимольоґічних статтей, які він поміщував у „Рідній Мові".

РУЇНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВИ.

ЛЬВІВ. — З листів, які надійшли з Києва, виходить, що Совети пляново руйнують українську церкву. В Києві залишились тепер тільки дві українські парохії: Покровська на Соломянці й Успенська на Подолі. До Успенської церкви перенесено свою катедру теперішний митрополит о. І. Павловський, що співпрацює з совєтською владою. Українська церква мала 34 епископів; з них тепер тільки 3 на катедрах, 4 на парохіях, 8 по тюрмах чи засланнях, 1 помер 1 виїхав, а 17 відійшли від церкви. На цілій Україні полишилися тільки коло 300 українських парохій, решта — знову московські.

КНИЖКА ПРО УКРАЇНСЬКИЙ ДАЛЕКИЙ СХІД.

ХАРБІН (Манчуко). — Накладом часопису „Манджурський Вістник" появилася друком російською мовою книжка відомого харбінського журналіста, Українця І. В. Світа, затитулована „Украінскій Дальній Восток". Книжка має багато ілюстрацій.

УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО В ЕСПАНІЇ

ЛЬВІВ. — „Діло" подає, що в серпні мистець Микола Глущенко влаштував виставу своїх творів у Барсельоні. Барсельонський музей закупив один твір. Мистецька критика приняла творчість Глущенка дуже тепло.

ПУБЛІКАЦІЯ ПРО УКРАЇНСЬКУ ҐРАФІКУ.

БЕРЛІН. — „Ґебравхсґрафік", міжнародній журнал ґрафіки, що виходить у Берліні німецькою й англійською мовою вмістив у числі за липень фахову статтю знаменитого українського мистця, проф. Василя Масютина, про творчість другого нашого ґрафіка, Олексу Кравченка. Стаття багато ілюстрована.

ВКРАЛИ ТВІР УКРАЇНСЬКОГО МУЗЕЮ.

ЛЬВІВ. — З мистецьких творів, які возив Національний Музей у Львові на виставу українського мистецтва у Варшаві, вкрадено акварелю Р. Лісовського „Гуцул".

ВИСТАВА ГЛУЩЕНКА В ПАРИЖІ.

ПАРИЖ. — Від 2 до 16 листопада виставлено в ґалерії Зана еспанські етюди українського маляря Миколи Глущенка. Видно гарний ілюстрований каталоґ. Еспанські етюди Глущенка дуже цікаві в кольориті і блискучі в формі.

ПЕРЕРОБЛЮЮТЬ „ОЙ, НЕ ХОДИ, ГРИЦЮ".

ЛЬВІВ. — Театр „Заграва" працює над зовсім новим виведенням „Ой не ходи, Грицю". Віддавна була думка, що таку популярну пєсу, з такими сильними драматичними моментами, треба відновити й пристосувати її до нових вимог режисерії.

СОВЄТИ НАДІЮТЬСЯ ДІСТАТИ ПОЗИЧКУ.

МОСКВА. — Совєти певні, що таки дійдуть до згоди з американським урядом щодо сплати довгів і зобовяжуться заплатити $100,000,000. У Москві перебувають тепер представники автомобільної і летничої американської промисловости і вони самі приспішують згоду, бо думають дістати від Совєтів великі замовлення.

ШАНУВАЛИ ПОГИБЛИХ І ДУМАЛИ ПРО ВІЙНУ.

ЛОНДОН. — У цілій Англії святковано торжественно день 11 листопада, себто Свято Перемиря. Та з усіх промов і часописних статей пробивалось один і той самий дух тревоги щодо будучности. Всі відчували, що нова війна висить у повітрю.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holiday at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВИБОРИ Й РЕПУБЛИКАНЦІ.

Значіння останніх краєвих виборів лежить не тільки в признанню, яке вони дали демократичній партії, але хто знає, чи ще не в більшій мірі в тому осуді, що вони видали про противну велику партію, себто партію републиканську.

Значіння цього присуду стає ще більшим через спеціяльні умови партійного життя в Америці в теперішню пору. Підчас минулих виборів републиканська партія не виступила з ніякою докладно очеркненою програмою. Хоча демократична партія теж не мала програми, то вона мала програму президента Рузвелта та його політику, його „новий розділ" та „відбудову краю", отже річи зовсім конкретні, докладно очеркнені. Зате републиканська партія не мала програми ні в своїй цілости, ні в своїх поодиноких представниках.

Повний брак програми вона пробувала заступити загальними фразами. На один кут свого рота вона говорила про загрозу реґіментації, себто про небезпеку підтягання всього життя під один стрихулець, що буцімто грозить краєви від програми президента Рузвелта. На другий бік рота републиканці говорили про загрозу свободі. Мовляв, президент хоче обмежувати повну свободу бизнесового життя, гарантовану законами. Мовляв, як народ не положить край цій тенденції уряду, то ми всі скоро станемо рабами федерального уряду, котрий буде реґулювати кождий найменший прояв нашого життя.

Та виборці не дуже то прислухувалися цим загальним фразам про свободу. Вони хотіли знати конкретно, в чому саме їм грозить утрата свободи. Вони хотіли знати конкретно, проти якої реґіментації їм повстати. Вони мали вже досить пустих, загальних фраз. Вони хотіли змісту.

Але якраз змісту не могли дати народови републиканці, бо тоді вони показали би, якої це свободи вони хочуть, проти якої реґіментації вони виступають. Бо факт є фактом, що довкола цих пустих фраз про свободу й реґіментацію зібралася вся консервативна, назадницька братія Америки, котра взагалі не хоче нічого робити для народу в крізі, щоби, борони Боже, не нарушити інтересів великих багачів.

Власне цю безпрограмовість републиканської партії, цей брак відваги виступити отверто з певними, добре очеркненими точками, та маскування безпрограмовости пустими фразами, осудили виборці в останніх осінніх виборах своїми голосами. Осуд тимбільше замітний, що в минувшині при виборах, котрі припадають у другому році по виборі президента, звичайно слідно було якийсь зворот настроїв проти уряду.

ДОБРОДІЙНІ ОРҐАНІЗАЦІЇ Й У. Н. СОЮЗ.

Корнеліюс Волфорд, визначний історик і дослідник життевого обезпечення, твердить, що початків добродійних орґанізацій треба шукати ще в давніх стоваришеннях, званих цехами (ґільдами). А що цехи, як запевняють історики, існували ще перед заложенням Риму, то виходить, що початок добродійних організацій сягає до часів яких 700 до 800 літ перед Христом. Бо цехи, це властиво були добродійні організації. Через історію всіх цехів тягнеться червоною ниткою одна їх спільна ціха і прикмета, а саме натиск на потребу систематичної спільної помочі. В одній із найстарших документів про цехи, які історія знає, знаходимо підтвердження на те, що цехи були першими властивими добродійними організаціями. На те вказувала така їх ціль:

„Коли хтось з членів цеху попаде в нещастя чи бідноту, то він має йти до домів своїх братів-членів, які повинні приняти його та вгостити так, начеб він самий був господарем дому. Він має вийти з цього дому ситий, приодітий, задоволений, а тої помочі, що він дістане, не можна вважати якоюсь ласкою, а навпаки, такою, що вона йому належиться. Ніякий член не може бути таким смілим, щоб зробити щонебудь злого чи прикрого іншому членови. А коли зробить, то буде викинений з цеху на все".

Продовження історії запомогових організацій знаходимо далі в чинах з 12-го століття по Христі. Тоді існували такі чини, яких ціллю було плекати між своїми членами товариськість, давати поміч бідним, нещасним, хорим, опущеним, поміч у подорожуванню, а також в осягненні справедливости.

З вище згаданих засад, з давання помочі в нещастю, помочі на випадок смерти на похорон та для тих, що остаються по помершім, зродилася потреба **життевого обезпечення**, а власне цехи, а потім чини були тими початковими формами, були прототипами добродійних організацій.

Крім давання помочі, як уже тут було згадано, ті цехи і чини мали також на цілі дбати про духовий і моральний рівень своїх членів, про виховання, освіту, плекання характерів, послух законам та вірну службу своєму народови й державі.

І так ті добродійні організації переходили ріжні ступні в своїому розвою, а в другій половині 19 століття прибирають вони форму таких запомогових організацій, які вже сягають нашої памяти і які удержалися до сьогодня.

І хоч сьогодня добродійні організації зрівналися вже з асекураційними компаніями, коли йде про саме забезпечення, його роди та кляси, то їх первісні питомі ціхи, ті ціхи, яких не має ніяка асекураційна компанія, не затратились. Бо підставою добродійних організацій і тепер є **братерська злука членів для одної спільної ціли, для спільної охорони, для спільних змагань і інтересів.** Бо в засаді тих організацій і тепер є, попри обезпечення, дбати про духовий і моральний рівень своїх членів, про їх освідомлення та знання. Бо їх підставою далі є принцип людяности, справедливости і розуміння життевих питань. Це організації, своєю будовою, своїм характером і своїми цілями може найбільше відповідають американській системі правління; це організації „оф ді піпел, бай ді піпел, фор ді піпел" (народу, через нарід, для народу).

Отсей характер, отсі високо ідейні цілі добродійних організацій є саме запорукою того, що добродійні організації мають перед собою певну і світлу будучину. Доказом цього хай послужить цей факт, що досі так бувало, що в часах депресії і кріз добродійні організації в порівнанні з асекураційними компаніями завжди тратили менше число членів, ніж асекураційні компанії. **Навпаки, вони в таких часах зростали навіть у силу,** як це було наприклад по великій паніці 1872 року.

Отже дотеперішня історія добродійних організацій дає нам, Союзовцям, відповідь на те, чи справді в часах депресії і кріз не можна приєднувати нових членів до організації. Власне фактами дасться доказати, що добродійні організації саме в часах загальної кризі зростали в силу. Чомуж у нас мало би бути інакше? Чи може У. Н. Союз не є одною з тих запомогових організацій, яких історію тут коротко передано? Чи може У. Н. Союз на протязі свого 40-літнього існування не дав доказу на те, що він вірно і совісно служив тим цілям, для яких повстали добродійні організації і на яких будують свою силу всі інші того роду організації?

Коли хочемо бути справедливими і безсторонніми в нашому осуді, то мусимо дати на ті питання одну тверду і ясну відповідь: так! А коли наша відповідь є такою, то тоді ми мусимо бути консеквентними та підтвердити ту відповідь не тільки словом, але й ділом. Підтвердити ту відповідь ділом означає: **придбати якнайбільше нових членів** і скріпити нашу організацію саме тепер у важких часах, а тимсамим доказати, що історія добродійних організацій є також історією нашої органзації, нашого У. Н. Союза.

Дмитро Галичин.

О. Сновида.

ЧИ ГОТОВА РОСІЯ ДО ВІЙНИ?

Ґазети, що реклямують Совети, а серед них і нові союзники, Французи, страшенно захвалюють боєвий стан большевицької армії, її чисельність, забезпечення воєнним матеріялом і т. п. Не думаємо входити в цій малій статті в розгляд **усіх чинників**, які спричинюють боєву готовість армії. Хочемо тут затриматись на однім лише, дуже важнім, на який широкий загал звичайно не звертає уваги. Я маю на увазі **залізниці,** без котрих хоч який прекрасний боєвий матеріял, збройний і людський, і не представлялаб та чи інша армія, завше вона лишиться ні до чого нездатним військом.

Низка советських ґазет позволяє нам кинути оком на стан залізниць у СССР, і то на підставі таки **советських джерел**. Отже з тих джерел довідуємося, що спеціяльну нараду при уряді скликано для боротьби з страшним, незадоволяючим станом транспорту в СССР. Показується, що напр. „відбувається нагромадження запасів вугля в Донбасі і Кузбасі, великої скількости металю у фабриках, хліба й городини на стаціях, руди й іншої сировини для металюрґії в Кривому Розі, при недостачі цеї сировини у фабриках; а крім того велике нагромадження на стаціях лісових і будівельних матеріялів". Отже країна відчуває брак поживи, фабрики — брак матеріялів і вугля тому, що залізниці не в стані того всього перевезти... І дальше: „у серпні і вересні до 30% товарових ваґонів було в порожньому перебігу. На Жовтневій, Казанській, Курській, Північній і інших залізницях є вантажі для півдня, а проте з тих залізниць ішли на південь **ваґони порожняком"**. Перечислені залізниці мали **більш як треба аж** 6,704 ваґони, а Донецькій залізниці і південно-східній **бракувало** 6.667 ваґонів! Це все тому, що, як стверджує советська преса, „справжнього керівництва на залізницях, справжнього виконання пляну у нас нема. Перша декада (місяця) йде якбудь, у другій щойно починають думати про виконання пляну, а в третій щойно починають плян виконувати". Причини тої саламахи? Поперше, „збільшення числа аварій" (ушкодження під час дороги). „Це найбільша ганьба для наших залізничників" — думає советська преса; а ми думаємо: найбільша ганьба для советського уряду.

Чим же пояснюють велику скількість залізничих катастроф на залізницях СССР? „Звичкою до пригод", бо катастрофи вважають „за звичайне явище, свого роду неминучість, настільки притупилося почуття відповідальности у керівників залізниць". Дальша причина: „відсутність дисципліни". Але тут теж не вина залізничників, а уряду і поганого стану ваґонів, бо трапляються „масові випадки тріскання осей, бандажів і рейок, погана якість металю" і т. п. Хтож за це поносить вину, як не уряд, який **усім** заряджує і від якого **все** залежить? Дальша причина: **збюрократизування вищого советського** залізничого персоналу. Як показується, „керівні працьовники експльоатації залізниць, начальники служб і начальники відділів не знають, що робиться на стаціях, самі на стаціях не бувають і не знають людей, що будуть провадити в життя їх накази". Советські борці за „світову революцію" вже дірвалися посад, вже — як Літвінов — обросли салом, от і не хочеться їм рухатися з фотелів у своїх канцеляріях; а відповідальність... Яка вона може бути при тій безвиглядній саламасі, що в СССР панує?

Так представляється залізнича справа в СССР, згідно з тим, що подають самі советські ґазети.

Змінити цей стан ледви чи можна. Правдивої відповідальности і правдивої охоти до праці в Советах бути не може: ані у вищого персоналу, який, як нова аристократія, робить, що хоче; ані в нижчого, який примирає з голоду і не може працювати ані на залізницях, ані у фабриках і копальнях, що постачають кепський матеріял для залізниць.

Що робитиме Росія підчас війни з такими залізницями? Коли фабрики, що виробляють амуніцію, через кепський транспорт не матимуть сирівців, або вугля? Коли залізничі катастрофи стали „звичкою"? Коли маса стацій є „закоркована", а маса не має ваґонів для транспорту війська ані зброї? Що робитиме з тими залізницями СССР підчас війни, коли нераз успіх цілої кампанії залежить від точного постачання людей чи матеріялу, з точністю до кількох годин чи мінут? А я вже не говорю про **свідомий** саботаж людности, який напевно зачнеться вразі збройного конфлікту Росії з яким би то не було противником... Ні, советська Росія воювати не може; а коли зачне — буде скоро і напевно розбита... Певніше і скорше як царська.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗ

ШІКАҐО, ІЛЛ. Бр. св. Василія, від. 214, повідомляє всіх членів, що перед річний мітінґ відбудеться в суботу, 17. листопада, точно в годині 7-мій ввечір, в льокали, де звичайно. Проситься всіх членів прибути конечно на цей мітінґ. Кождий член, котрий ще не виміняв своєї грамоти на нову, має принести зі собою стару грамоту, щоб не було запізно. Молоді члени, котрі рік тому перейшли з молод. департаменту до старших і мали рік безплатних вкладок, мають явитись на збори і заплатити місячну вкладку. Є важні справи до полагодження. — Стефан Семерак, предс.; Іван Дорош, кас.; Стефан Завадівський, секр.

МІЛВОКІ, ВІС. Тов. ім. Івана Франка, від. 103, повідомляє всіх своїх місцевих позамісцевих членів, що місячні збори відбудуться 17. листопада, в годині 6:30 ввечір, в парафіяльній гали, 1231 В. Скат ул. Проситься всіх членів, без ріжниці чи буде мав чим вкладку заплатити, прибути на означений час, бо є багато важних справ до полагодження. Члени, котрі ще не вписали своїх дітей до У. Н. Союза, нехай впишуть на тім мітінґу, бо вже остається тільки два місяці ювилейного року, а ми ще нічого не зробили для добра У. Н. Союза і своїх дітей. Члени, котрі ще не змінили своєї старої грамоти на нові, нехай змінять тепер, на цім мітінґу, бо на другий рік буде запізно. Котрий член не явиться на цей мітінґ, щоб опісля не каявся. Кождий член має принести 50 центів більше своєї вкладки на заплачення галі. — Т. Барсук, предс.; А. Гатала, кас.; Н. Кудринський, секр.

АЛЕНТАВН, ПА. Бр. св. Арх. Михаїла, від. 147, повідомляє своїх членів, що місячний мітінґ, відбудеться в неділю, 18. листопада, в годині 2-гій пополудні, в галі парафіяльній, 803 Фронт вул. Обовязком є кождого члена прийти на мітінґ та вирівнати свої вкладки за себе і за дітей. Цього місяця буде замкнення книжок, тому всі довги мають бути вирівнані; хто цього не зробить, буде суспендований. Члени місцеві і позамісцеві, котрі ще не змінили своїх грамот, нехай це зроблять на тім мітінґу, бо час короткий. Проситься тих Українців, котрі ще не є членами У. Н. Союза, щоби зголосилися до урядників, а їх радо прийметься в члени. Також впишуйте свої діти до У. Н. Союза замісць до чужих асекурацій, а тим зробите ґарну памятку своїм дітям в сороклітню річницю У. Н. Союза.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ПРОТЕСТ СЕНАТОРА БОРИ.

Сенатор Бора протестує проти демократичної адміністрації вживати розділу запомогових фондів для зеднування собі політичних прихильників.

Сенатор Бора називає це скандалом. І покінчити цей скандал справді треба, якщо він існує. Тільки треба дивитися, щоб не пропала допомогова акція.

Це тільки нерозумні няньки виливають брудну воду з ванни так, що з водою виливають і дитину.

ВИНАХОДИ — ДВОСІЧНИЙ МЕЧ.

Шайка бандитів напала в пятницю на „Ферст Нешенел Бенк" у Сідар Ґров, у стейті Ню Джерзі, та, заграбивши 10,000 долярів, лишила банк повний слізного ґазу.

Цим бандити повчили поліцію, що всякий винахід, котрого вживає поліція, це немовби бук з двома кінцями.

ПРИГАДУЮТЬ КНИЖКУ.

Бруклинська Публична Бібліотека відкрила в понеділок тиждень книжки. По всіх філіях бібліотеки мають виставити нові книжки та робити ріжні імпрези, щоб розбудити в людях не тільки зацікавлення до книжки, але й звичку читати книжки.

Так беруться до книжки Американці, відомі в світі з високо розвиненого бажання читати.

СПОРТ І ХАРАКТЕР.

На 34-тім конгресі Нюджерського Союза Родичів і Вчителів виступив д-р Ален Г. Аиерленд, стейтовий інспектор здоровля й виховання, з цікавим відчитом про питання: який вплив мають спортові вправи на характер людини.

Між іншим референт заявив, що на основі багатьох досвідів він переконався, що між молодю просто нема таких, які могли би добути собі великі успіхи в спорті та не зіпсувати собі характеру. Коли молода людина дібється на вершки в спорті, каже він, це звичайно завертає їй голову так, що вона вже ніколи не може відзискати духової рівноваги в життю.

Особливо шкідливо відбиваються похвали, якими обсипають атлетів, на дівчатах. Мовляв, вони стають самоцентричними: при всякій нагоді й у всякій ситуації вони думають тільки про те, яке вони вражіння роблять.

Міркування інспектора Райса заслугують на ближчу увагу. Ми часто перехвалюємо дітей навіть тоді, коли вони ще не добилися на верхи спортових подвигів. Таж ми обсипуємо похвалами часто за зовсім пусті подвиги.

А щодо самоцентричности, то чиж ми не вважаємо самоцентричности за добру прикмету? Чи не варта би подумати про неї, коли визначний діяч на полі шкільництва вважає це признакою звихненого характеру?

ГЕРОЙСЬКИЙ ПОЛІЦАЙ.

Нюйорські ґазети розписуються широко про те, як поліцай Вилієм Кленсі не пустив 51-літню панни Гарієти Фордем, що наважилась на самогубство, довершити її наміру, балакаючи до неї так довго, поки другий поліцай не закрався до неї ззаду й силою не пустив її вбитися.

Нагадується інша пригода, в котрій поліцай, побачивши, як якийсь десперат скочив у воду, щоби топитися, виняв револьвер та заставив десперата покинути намір самогубства, загрозивши йому, що буде стріляти, як він не вернеться до берега.

Р. Петрин.

МАЮ ДВІ.

(Оповідання).

27)

На подвірю залаяла собака. Глянули у вікно і побачили Сидора. Дереняк вийшов до нього на подвіря і, привитавшися з ним як з рідним сином, ввів його у хату. Таксамо Дереняковa привитала його сердечно. Фрузя стала від уха до уха як той червоний мак в збіжу на полі.

— Я гадала, що ти на смерть на нас загнівався, бо не прийшов до нас попрощатися, коли покидав рідне село, — промовила до Сидора Дереняковa. — Я аж пізніше доміркувалася причини. Тої днини по похороні твого батька я вчула, що хтось до нас іде. Мені привиділося, що то Клим Босак. Я тріснула дверми і прикрутила ключ. Пізніше мені сказали, що то не був Клим Босак, що то був Сидір Завалич. Ти мабуть гадав, що ми тебе не хотіли бачити в нашій хаті.

— Так то буває в світі, — відповів Сидір. — Такі непорозуміння бувають причиною ще більших, а то й великих нещасть.

— У нас, гадаєш, не було так? Одна трохи очей не виплакала...

Кажучи се, Дереняковa глянула на доньку. Фрузя, склонивши голову, дивилася на свої стопи.

— Я зразу справді гадав, що ви мене не хотіли впустити до хати. Я троха не вдурів, троха не сказився. Аж пізніше, передумавши, я погадав собі, що ви мабуть взяли мене за кого іншого. Моя лють потахла і я тепер сміюся сам з себе, що був такий дурний і сердився.

— То ти на нас вже не сердишся, вже не маєш до нас злости?

— Як би мав, то не прийшов би до вас. Бачу, ви з ласки Бога всі здорові. Фрузя, як та рожа. Я гадав, що вже віддалася.

Фрузя, зітхнувши, знов склонила сором'ливо голову.

— Їй не тяжко було би віддатися, як би взяла першого з краю, — сказала мама. — Що вона ще дівкою, є дві причини. Оною є нахабство Гринька. Він Фрузю напастує. Аби тільки допав її в саді, або взагалі там, де не бачить свідків, береться цілувати. Від нього тяжко оборонитися, бо він дужчий як Фрузя. Тим він парубків відстрашує від неї. По селу голосить, що вони обоє заручені ще від того часу, коли він ставав до асентирунку. Відгрожується, що котрий парубок задивиться на Фрузю, то він йому поломить ноги. Друга причина того, що Фрузя ще дівкою, стара як світ. Її серце приковане до такого, що про неї забув. Забув, або тільки чогось то дується і бокує від неї. Вона всіх парубків держить далеко від себе, бо все ще не тратить надії, що невірний таки вернеться до неї.

Фрузя закрила очи руками, неначе захлипала і втекла до пекарні. Дереняковa, що, балакаючи ввесь час стояла при вікні, побігла за донькою і лишивши її в пекарни, вибігла на подвіря, бо ще будучи в світлици, крізь вікно побачила, що Гринь підходить до їх фіртки. Зійшлася з ним при фіртці і сказала:

— Фрузя лежить у ліжку, бо в боці кольки її сперли. До мого старого нині не приступай! Казиться, бо прийшло йому платити якийсь податок, про який він каже, що вже заплатив. Заповіди треба відкласти.

Брешучи так, Дереняковa заставила собою фіртку і не вступалася. Гринь зараз доміркувався, що вона не хоче впустити його до хати. В селі всі знали, що Сидір Завалич приїхав до Барвія. Ся вість прийшла і до Гриня. Його кортіло побалакати з давним товаришем і приятелем з того часу, коли ще жаден з них не думав про Фрузю. Гринь пішов до Барвія і тут вчув, що Сидір у Дереняків. Ось причина, чому Гринь вже тепер знайшовся при фіртці Дереняка. Знаючи, що Сидір у нього, Гринь зараз доміркувався, що Дереняки полюють на нього для Фрузі і Дереняковa тому так бреше. Хоч загадав за всяку ціну ще нині провірити, чи добре вгадує, він до хати не пхався. Сказав, що прийде завтра і відійшов. Недалеко від хати Дереняків сів на плоті чийогось саду, скрутив папіроску і дожидав Сидора, котрий обіцявся був прийти до Барвія на обід. Вже минала година. Гринь завзявся і ждав далі. Нарешті діждався. Сидір надійшов з когутом під пахою.

Сидір також побачив був крізь вікно Гриня при фіртці, хоч будьтоби до вікна цілком не дивився. Доміркувався, чому Фрузя втекла і чого її мама вибігла з хати. Він вже обміркував, що Гриневи сказати, як би з ним зійшовся. Коли побачив його сидячого на плоті, вгадав, що він дожидає свого суперника. Щоби їх розмова не зачалася сваркою, Сидір здалека гукнув:

— Здоров друже!

(Дальше буде).

ЗА ОДНУ ЛІТЕРАТУРНУ МОВУ

(4)

Не калічмо своеї рідної мови!

У мене під рукою 37-ме число „Канадійського Фармера" (з 12. вересня 1934 р.). В нім є дуже багато прогріхів проти української мови. Важніші з них я ось-тут наводжу:

„Пірвали хору жінку серед білого дня". Хто розуміє українську мову, цей по прочитанню такого наголовку хотів би знати, на скільки частей, чи шматків, хтось-там пірвав хору жінку. Відповіди ви на це питання не знайдете, бо автор наведеного речення думав по польськи, тож ужив, замісць українського, польське слово. По українськи це речення буде: „Схопили хору жінку серед білого дня".

А ось інший наголовок новинки: „Домагаються буків для киднеперів". Хто з Українців, що не знають анґлійської мови, зрозуміє, що то таке „киднепер"? Український часопис у старім краю, що схотів би передрукувати цю цікаву новинку, не зможе цього зробити, бо не знатиме, **кого** то канадійська палата адвокатів пропонує суддям у Канаді карати буками. Чомуж тоді вживати анґлійського слова, як ми маємо своє? Чомуж не сказати по українськи: „Домагаються буків для схоплювачів (викрадачів)"?

Ще три наголовки: „Драйвер трока стратив $1,500". Тут на три слова наголовку аж два чужі, бо по українськи треба писати (і говорити!): „Візник вантажного (не тягарового!) авта стратив $1,500". — „Мус вдарив (для милозвучности треба було написати „ударив") в авто". Наші люди дуже добре розуміють, що значить у нас слово „мус" (мус — великий пан). Отже нашому читачеви цікаво буде знати, як то той „мус" (моральна, чи фізична принука) вдарив в авто?! Хочби автор цеї новинки пояснив був, що „мус" це таке звіря, а то ні! Вгадай собі сам! А миж на анґлійське слово „мус" маємо своє власне: лось. — „Менеджер (уже ліпше „менаджер") банку вратував чоловікови з Манитоби (може Манітоби?) $1,500". Українському читачеви слово „менеджер", чи „менаджер", пригадує менажерію (звіринець), отже це буде певно зарядець (не зарядчик!) чи завідувач (не завідатель!) якоїсь менажерії, — менажерії, а не банку!

З наведених прикладів бачимо, що „Канадійському (не „канадийському"!) Фармерови" вже недалеко до того, що буде писати так, як то в нас деякі (нетямучі) люди говорять: „Бойс пішов до штору купити кенди (хлопець пішов до крамниці купити цукорків).

„Канадійський Фармер" переняв від Анґлійців іще один звичай: поодинокі слова в наголовку писати з великої букви. Наприклад: „Японія Буде Домагатися Рівноправности Щодо Морських Сил". Наші письменники (не писателі!) ніколи так не писали і не пишуть. По українському ми пишемо: „Японія буде домагатися рівности щодо морських сил".

„Пятьох невідомих драбів мали пірвати на дорозі біля Селкирк, Ман., пацієнтку зі шпиталю для умово хорих і її знасилували". Перш усього засаднича справа: „мали пірвати і знасилувати (не знасилували!)". Слово „мали" в цім реченню натякає на недоконане дійство в будучности. Кажемо: Люди мали йти на параду, але дощ задержав їх дома (отже на параді не були). Чоловік мав їхати на ярмарок, але не їздив, бо занедужав йому кінь. Дитина мала вже вмерти, але прикликаний лікар відратував її.

Всі такі „мав, мала, мало, мали" — це яркі польонізми, в нашій мові не вживані.

В українській мові, коли якесь дійство хочемо подати в сумнів, пишемо і говоримо: кажуть, нібито, начебто, що ніби і т. п. Отже: Кажуть, що його обікрали (а не: його мали обікрасти, бо це значить — не обікрали.). Добре буде коли скажемо: Його мали обікрасти, але собаки наробили галасу і злодії втекли. Можна сказати й так: Його нібито (буцімто, начебто) обікрали. Тим я даю комусь пізнати, що при тім крадіжі я сам не був, його не бачив, але так люди кажуть, така пішла чутка. За такий крадіж я не можу ручити і доказати його навіть не пробую: — „коли люди брешуть, то і я брешу". Або ще інший спосіб: Говорять, що ніби його обікрали.

В анґлійській мові на такий вислів (коли хтось не має певности щодо якогось чину) є дуже гарне слово: a l l e g e (аледж), що по українському значить: казати, запевняти, твердити, доказувати.

А тепер далі: „Пятьох невідомих драбів" у наведенім з „Канадійського Фармера" реченню — це теж чистий польонізм. Всі ті три слова є в реченню підметом, а підмет у кожнім реченню мусить стояти в першім відмінку (називнику). Отже по українському (як і в мові анґлійській) мусить бути: Пять невідомих драбів. Колиб названі три слова були в реченню предметом, тоді вони були би добрі, бо предмет (у цім випадку) має стояти в четвертім відмінку (знахіднику): Поліцаї зловили пятьох невідомих драбів.

Хто знає українську мову, напише наведене вище речення так: Пять невідомих драбів нібито схопили (викрали) на дорозі біля Селкірк, Ман., пацієнтку зі шпиталю для умово хорих і її знасилували. Або: Кажуть, що пять невідомих драбів схопили і т. д.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 3. листопада померла **Текля Онисько,** членица сестрицтва „Любов", від. 177 У. Н. Союза в Проівденс, Р. Ай. Покійна походила з родини Дерлицідв у селі Заставя, повіт Тернопіль, Галичина.

Обоє Покійні, муж і жінка, вписалися до У. Н. Союза в 1922 році, як і вписали теж своїх троє дітей. Та не судилося Їм бути довго в наших рядах. Муж помер 24. лютого 1927 р. і оставив вдову з 4 дітьми. Та Покійна мала сильні нерви і була дуже працьовита. Тому поконувала всі труди, та ще мала час і на громадські справи і на виховання своїх діточок, які виховала в щирім і патріотичнім українськім дусі. Тиха вдача Покійної і Її праця здобули собі в загалу пошану. Вона була теж великою приклонницею У. Н. Союза.

Похорон відбувся дня 7. листопада при великім здвизі народу з громади і стейту. Попрощав Покійну о. Е. Королишин, а гром. Вол. Рекрут говорив про Покійну як ревну членицю У. Н. Союза. В Покійній відділ 177 має велику втрату.

Вічна Їй память!

Стефан Рекрут, секр.

— Я все ще думаю про мою бувшу суджену й годі її забути!

— Я не думав, щоб ти міг бути такий сентиментальний!

— Ні, це не те. Та я що місяця мушу платити рати за ріжні дарунки, які я їй накупив.

З КОРАБЕЛЬНОЇ ПОСЛУҐАЧКИ КНЯЖНА Й МІЛІОНЕРКА.

Пастухам і селянам у словінських горах тяжко жилося тай жиється тяжко. Нераз приходилося жити лише лісовими ягодами та корінцями. Тому не дивота, що словінські пастухи мусіли висилати своїх дітей на зиму до Любляни (столиця Словенії) й інших околичних міст, де бідні жили з милостині.

Так було із 14-літньою Каролиною Праг. Вона вимандрувала до Любляни та відтам уже не вернулася. Батько й мати думали, що дочку вкрали Цигани, або що вмерла з голоду й холоду.

А тимчасом дівчина скрилася була у возі сіна тай так дісталася до Трієсту. В пристані приняли Каролину до коршми (салуну). Тут виавансувала на кельнерку. З часом виросла на дуже гарну дівчину.

Слава краси Каролини Праг дійшла до „торговців живим товаром". Каролину заманили на корабель, нібито що хочуть їй дешево продати шовк і так вивезли до Олександрії (в Африці). Спочатку хотіла голодівкою та криками ратуватися від злочинців. Колиж побачила, що це даремне, постановила вихіснувати ввесь свій сприт для ратування себе.

Щастя сприяло бідній дівчині. Що правда, помістили її в публичному домі в Каірі, одначе дали їй кілька днів свободи, щоби призвичаїлася до своєї долі. Тоді зазнайомилася — як носила воду з криниці — з земляком із Дальматії, молодим, вродливим теслею, Іваном Томичем. Він залюбився в Каролині та взяв із нею шлюб. Утік із нею до Дальматії тай там працею й ощадністю доробився великого майна. За якийсь час обоє виїхали до Каіро, де Томич дістав замовлення від уряду та став незадовго міліонером. Бавовняні спекуляції заокруглили його майно до двох міліонів долярів.

Як Томич помер, покинула вдова Каіро та пустилася в подорож по світі. Три роки пізніше поселилася в Атенах. Була ще молода й гарна. Вкінці вийшла за князя Коколапія, та це подруже вже не було таке щасливе, як перше. Князь любив пригоди, все подорожував або проводив час на перегонах. Раз принесли його мертвого з перегонів. Тоді вдова постановила зірвати зі світом і вступила до монастиря. Як черниця виїхала на кілька літ до Палестини. В Єрусалимі запізналася з одним чернечим чином, якого життям так захопилася, що як вернулася до свого монастиря в Атенах, записала все своє майно єрусалимському чинови.

Вістка про це дійшла до Словінії. Родина Каролини Праг і Томича в Дальматії довідалися про долю подружа. Пятнацять свояків запротестували проти останньої волі покійної та подали свідків, що вона все життя була ненормальна. Розправа має рішити, чи родина дістане це велике майно.

З ЮВИЛЕЙНОЇ КАМПАНІЇ У. Н. СОЮЗА.

БЕЙОН, Н. ДЖ.

Ювилейне Свято.

Дня 3 листопада відсвятковано в галі Лейбор Лайсіюм 40-літній ювилей У. Н. Союза заходами злучених відділів, а то бр. св. Михаїла, від. 213, і тов. ім. Шевченка, від. 281.

Коли приходиться писати про це свято, то робимо це з обовязку, бо краще булоб про нього замовчати. Бо цеж є соромом для Союзовців і громади, коли на святі було всього коло сотні присутних. І якщо те свято, яке було виразом хаосу і розбиття громади, не внесе в громаду, головно між старших, якоїсь розваги і застановлення, то цілковитий занепад громади є неминучий.

Свято розпочато Службою Божою і панахидою, які відправив о. Іван Захарко в укр. греко-кат. церкві. Навіть тут не видно було великого числа Союзовців. Навіть не прийшли спомянути своїх братів і сестер, що вже в могилі. Чи можна уявити собі ще більшу байдужність?

Святочний концерт розпочав вечором гром. Ю. Бойко, предсідник Ювилейного Свята, вступним словом. Місцевий хор „Боян" виступав під диригентуро уч. В. Мельничука і акомпаніяменті пані М. Бурбели. Він відспівав гимн У. Н. Союза і вязанку народніх пісень, які переплітувано деклямаціями, пристосованими до ювилею Союза. Декламували панни: Ю. Коваль і Р. Курило. А панна А. Кушнір відспівала сопранове сольо „Ах деж той цвіт".

Виступ дитячого хору рідної школи „Луг" викликав дуже миле враження і присутні виявили оплесками свою вдячність дітям і вчителеви.

Святочний реферат про У. Н. Союз виголосив п. М. Мурашко, головний предсідник У. Н. Союза. В нім передав він історію нашої орґанізації, її ідеї й працю наших піонірів, а при кінці взивав молодь піти слідами батьків і ставати членами У. Н. Союза.

По анґлійськи говорили до молоді: д-р Міськевич, місцевий лікар, з роду Литовець, і п. Степан Шумейко. Той останній виложив молоді, чому саме треба їй ставати в Союзові ряди.

Потім виступив ще раз місцевий хор. Учитель В. Мельничук відспівав ще сольо „Осінь". Свято закінчено відспіванням американського й українського гимну.

СОТНА ПОДОРОЖ КОРАБЛЯ „БРЕМЕН"

Прибувши до Ню Йорку 8-го листопада ц. р., „Бремен" закінчив свою сотну подорож. За перших пять років він відбув дорогу 735,000 миль, а це значить стільки, що обїхати довкола земську кулю 44 рази. Він перевіз за той час 232,195 пасажирів, 15,400 пасажирських самоходів і 92,000 кубічних ярдів вантажу. Він удостоївся мати своїм пасажиром президента Рузвелта, що в травні 1931 року їздив на нім до Анґлії.

З цеї нагоди можна тут пригадати деякі факти цього пароплава. Отже він має 51,656 тон, 938 стіп довгий, 98 стіп широкий, має 37 стіп водного занурення, два величезні комини, в промірі 50 стіп кожний, і відбув свою першу подорож з Бременгавену 16 липня 1929 р., осягнувши, коли приїхав до Ню Йорку 6 днів пізніше, новий трансатлянтійський рекорд: 4 доби, 17 годин і 42 мінути. Цей рекорд він постійно поліпшував аж до сьогодня, дійшовши до 4 діб 15 годин і 48 мінут.

Історія „Бремену" не булаб точна, якби не подати за його капітана, Ціґенбайна. Він уродився в Целе, в Німеччині, 16 листопада 1874 р. До морської служби пішов у 1890 р. з одного ступня переходив на вищий, аж нарешті став капітаном „Бремена". За його заслуги Норт Джермен Лойд надав йому титул комодора. 266

Пані Швчкова: Ви маєте лиш алюміновую посудину в кухні?

Пані Капарчукова: Так, знаєте, я часом маю з чоловіком гостру словну перепалку, а знаєте, яка нині порцеляна дорога!

ПРАВДА ПРО СОВЄТИ

Один з найбільш знаних американських журналістів, Віліям Генрі Чемберлин, бувший кореспондент „Кріщен Саєнс Монітора" в Москві, написав знов довшу статтю про свій досвід з Совєтів, де він перебував повних десять літ. Стаття поміщена в жовтневому числі лондонського „Фортнайтлі Ревю".

Чемберлин подає цікаві інформації про положення в Совєтах, а головно про ту строгу цензуру, яку завели Совєти на всі вістки які висилається за кордон. Жадна европейська держава, навіть така, в якій панує диктатура, не обмежує свободи журналістів так, як це робиться в Совєтах. „Перш усього" — пише Чемберлин, — „існує цензура всіх пресових телеґрам. Цензурою послуговуються і в інших европейських краях, але навіть у тих, де панує диктаторська влада, цензура це тільки засіб, якого хватаються в час великого напруження чи у виїмкових випадках, та і тоді легко обійти таку цензуру. Телефон все під рукою, а коли перервуть получення, то кореспондент може легко скочити до найближчого почтового уряду за кордон та потелеґрафувати з сусідньої держави.

„В Совєтах цензура не дозволяє передавати вістей телефоном, це нелеґальна річ, а коли журналіст виїде позамежі Совітів, щоб за кордоном вислати кореспонденцію, якої не міг вислати з Москви, то по всякій правдоподібности не зможе більше повернутись назад".

Новим кореспондентам вияснює звичайно совєтська влада, що цензура заведена на те, щоб „не допустити до поширювання неточних вістей". „Розуміється, це сміху варта. Одинока журба совєтської цензури, як і кожної цензури взагалі, це власний інтерес. Вона не журиться тим, чи вислані вісти подають правдиві факти, але тим, яке враження вони зроблять на публичну опінію того краю, до якого їх вислано.

„Протягом останніх кількох літ дуже зросло число тих справ, які совєтська влада хоче заслонити перед ширшим світом. Від року 1929 число смертних присудів, тайних і явних, значно збільшилося... до того прийшли ще всякі примусові роботи, переслідування за релігію, а врешті страшний голод, почавши від 1932 року.

„Коли журналісти бажають вислати які звідомлення за кордон і бажають, щоб їхні вісти перейшли через сито цензури, мусять вживати всяких неясних та двозначних виразів, зрозумілих тільки для втаємниченого гурта читачів, але незрозумілих, на жаль, для більшости публики. Такі погані слова як „голод" або „примусові роботи" треба оминати; можна тільки говорити про „недостачу засобів поживи", або про „хвороби спричинені недоїданням", або про „працю вязнів"..."

Автор дуже докладно описує цензорську систему, яку йому самому прийшлося випробовувати протягом десять-літнього побуту в Совєтах. Особливо строгу цензуру введено на вістки про голод. „Це нечуване в жадній державі", каже автор. Кореспондентам взагалі заборонено було відвідувати ті провінції в яких панував голод!

„В офіціяльному поясненню заборони сказано, що журналістам тому не дозволяється подорожувати, бо чужинецькі кореспонденти перешкаджали би підчас жнив! Ще більш потішним чим твердження, що кілька подорожуючих журналістів могли би серіозно загрожувати жнивам на просторі, який рівнається майже шестій частині земської кулі, було наївне переконання, що чужинці дійсно цьому повірять!"

Чемберлин описує враження своєї подорожі по Україні та Північному Кавказі осінню 1933 року, коли йому врешті вдалось одержати спеціяльний дозвіл на відвідини тих частей Союза. Багатої Кубані він майже не пізнав. Колись багатий край, тепер зарослий бурянами. Села запустіли, голод їх винищив. Навіть пси не остались: їх поїли.

„Подібні обставини побачив я також біля Полтави. Одна жінка розплакалася, коли почала мені оповідати про ті страшні хвилі, які місто переходило зимою та на весну, коли на вулицях валялися трупи погинувших з голоду втікачів, доти, доки не надїхало вантажне авто, яке щоденно їх визбирувало. „Жадна війна не забрала в нас стільки жертв, скільки цей голод забрав", казала вона.

Описи голоду на Україні вже так всім відомі, що їх поминаємо. „Совєтська влада — каже автор — могла легко запобігти голодови власними засобами, колиб вона була того забажала. Повне здержання вивозу середників поживи в році 1932 та призначення малої суми гроша на закупно зерна й інших річей булоб вистарчило. Постанову Совєтів, здається мені, дуже влучно схарактеризував Межуєв, голова полтавського Совету, який сказав мені підчас інтервю: „Спроваджувати збіже булоб понизило наш престіж. Оставляти збіже селянам булоб їх заохотило зменшити продукцію".

За обчисленнями Чемберлина, вигинули підчас тої голодової катастрофи, яку, викликав сам совєтський уряд, біля чотири міліони населення. „Страхіття цього останнього акту траґедії, яку переживали селяни-одноосібники, підкреслює ще й цей факт, що жертви гинули тихо, без жадного спротиву, так що навіть не вспіли розбурхати співчуття світа. Про те вже подбала совєтська цензура.

„Що совєтський уряд спричинив голод 1932-1933 року, в тому нема найменшого сумніву. У противенстві до свойого поступовання в році 1921—22, уряд параліжував усяку поміч з закордону в той спосіб, що заперечував вісти про голод, забороняючи рівночасно чужинецьким журналістам відвідувати околиці обхоплені голодом, аж доки траґедія не проминула. Голоду вжито навмисне, як інструмент державної політики, як останній спосіб зломання спротиву селянства проти нової системи колєктивізації, яка позбавляє селянина посідання землі та примушує його обробляти її так, як подиктує держава і віддавати ввесь урожай, якого тільки держава від нього зажадає".

Автор згадує далі ті полєміки, які велися на сторінках анґлійської преси про голод в Совєтах. „Здавлення вісток про дійсне положення, ту страшну катастрофу, яка обхопила заселені селянами провінції на полудні та полудневому сході Союзу, в році 1932—1933, дала нагоду професійним і аматорським „приятелям совєтського Союзу" представити винищення міліонів людей, цей найбільший орґанізований масовий морд від часу світової війни, як малий недостаток і трудноці, які стягнули на себе „кулаки", або селяни, які задля своєї дурноти не могли зрозуміти користей, які їм приносить колєктивізація".

Чемберлин описує також, якими способами старається совєтська влада перешкодити журналістам у висиланню вістей за кордон. Над ними все висить меч Дамокля — всякі урядові репресії. Нема найменшого сумніву, що Чемберлин, який десять літ придивлявся тим практикам, знає їх дуже добре.

„Знаного журналіста рідко коли відважувалися викидати прямо; це викликалоб забагато шуму і скандалів. Але совєтські аґенти хитрими, підступними заходами старалися захитати за кордоном позицію небажаних кореспондентів. До одного британського видавництва, яке має в Москві одного з найкращих і найбільш знаних кореспондентів, зайшов був урядовець совєтської амбасади. „Ви не повинні знов висилати п. Х. до Москви", звернувся цей совєтський урядовець до редактора того часопису. „Йому там не дозволять перебувати". Згаданий кореспондент Х. саме під ту пору приїхав до Анґлії на відпустку. „Чи противитеся його звідомленням?" — запитав редактор. „О, зівсім ні!" — брехав урядовець. „Але, бачите, він занимався — гм — справами, які вистарчають, щоб його викинути". „Дійсно?" — відповів редактор. „П. Х. саме тепер находиться в редакції; можу вас з ним сконфронтувати та буду цікавий побачити ваші докази". — „Це непотрібне", відповів урядовець, „але докази вас напевно здивують". Редактор чуючи такі інсинуації, врешті втратив терпець і випросив урядовця за двері. Кореспондент повернувся до Москви. Жадних „доказів" його мнимих „справок" не предкладано. Але не всі інтриґи кінчаються так щасливо для кореспондентів.

Стаття Чемберлина — це ще один образець дійсного положення в Совєтах. — (Укбюро, Лондон).

В реставрації.

— От настали часи, страви недосолені, а ціни пересолені.

ДАВНІШЕ І ТЕПЕР

Десять років тому большевики видали одну надзвичайно цікаву книжку. Назва цієї книжки була теж дуже цікава: **„Жахлива продажність французької преси"**. В цій книзі були зібрані листи фінансового агента російського царського уряду в Парижі, п. Рафаловича, до свого уряду в Петербурзі. Обовязком п. Рафаловича було забезпечення російських закордонних позичок у Франції. У своїм листуванні п. Рафалович докладно повідомляє російський уряд про все, що він робить у Франції для того, щоб Французи позичали свої гроші Росії.

Цікаво порівнати те, що робив російський царський уряд в часах діяльности Рафаловича (роки 1897—1917) з тим, що робить сучасний російський совєтський уряд: порівнявши це, приходите до висновку, що большевики наслідують царський уряд у всіх найменших подробицях.

Большевики кричать про розбудову промисловости, про Дніпрельстан і т. і. Царський уряд радив Рафаловичеви кричати про надзвичайно величні будовельні проєкти російського уряду, більше всього про сибірську залізницю, яку саме тоді будовано.

Французькі часописи діставали від російського уряду безліч матеріялу про блискуче господарське становище Росії та її величезні природні багатства. Для того, щоб усі ті фантастичні відомости могли попасти на сторінки французьких часописів, Рафалович підкуплював за гроші редакторів паризьких газет, інколи витрачаючи на це великі суми. У своїх листах до петербурзького уряду Рафалович докладно пише про всі ті брудні французько-московські ґешефти аж до найменших подробиць.

Цікаво зауважити, що найбільше продажною була саме паризька радикальна і ліва преса, хоч, здається, яку саме прихильність до царської Росії могли мати ці теперішні приклонники совєтської Росії?

Ось, нпр., один невеличкий уривок з цих часописів: „Росія, яку я знайшов у стані повної перебудови, у стані дивовижно зростаючого добробуту, не може не привабливати людину, що вміє спостерігати"... Ви може скажете, що це уривок з торішніх вражінь Еріота з його подорожі по СССР, чи може якась цьогорічна стаття, про пятирічний плян СССР? Ні! Так писав один французький радикальний журналіст іще 17 серпня 1912 р.

Або ще: „В сучасну хвилю, коли Росія має виконати такі величезні будівельні праці, булоб дуже корисно мати відомости про деяких головних французьких підприємців". Це може пише хтось із паризького большевицького торгпредства?

О, ні! Це просто пише сам царський фінансовий радник, Артур Рафалович, в осени 1912 р.

Отже що робили Москалі за царів, те саме роблять і тепер: великі реклямні праці, „відродження", „переродження", „Росії не пізнати", „безконечні багацтва", „безнастанний зріст господарських сил", безліч фотографій, які дозволять широкій публиці побачити справжнє російське життя". Це все робиться тепер. І це саме робилось і в давніх довоєнних роках. Бо Москва Москвою!

Бібліотека.

Ученик: Пане професор, прошу мені порадити, в який спосіб заложити собі бібліотеку?

Професор: Скористай з мого досвіду. За молодих літ я купував книжки і позичав їх. Тепер сам позичаю і не віддаю.

Слово то вітер.

„Слово то вітер" — каже стара пословиця.

— Ой, колиб це була правда, — каже один ґазда, котрий має дуже язикату жінку, — то моя жінка обертала би всі вітраки на світі...

Вирозумілий.

Судя: Жінка обжаловує вас о це, що ви на протязі двох літ ні одного слова до неї не заговорили.

Обжалований: Я не хотів їй перивати, бо вона все говорила.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ЕЛМАЙРА, Н. Й.

Обєдналися.

Сталася знаменна подія, яка може бути початком відродження нашої громади і зміцнення народньої праці. Ото зійшлися представники трох товариств, а то 273 відділу У. Н. Союза, 13 від. У. Р. С., і 51 від. Провидіння і вибрали спільний комітет для спільного відсвяткування Свята Першого Листопада, яке відбудеться в неділю, дня 18 листопада. Намічено теж широку і гарну програму. Дохід з концерту призначено в цілости на інвалідів. Тому можна надіятися, що те свято стягне цілу нашу громаду.

ДЖМЕЙКА, Н. Й.

Концерт відділу Союза Українок.

Дня 7 жовтня відсвятковано чотиролітній ювилей відділу 18 Союза Українок Америки. З тої нагоди відбувся концерт. Публика дописала, бо випонила галю.

Концерт відкрила предсідниця пані З. Кузів. Опісля виступили молоді скрипаки зі школи вчителя Александра Ганьки з ширшою програмою, в яку включено й українські пісні. Дуже гарно грали на скрипках дочки п. Єдинака з Ню Йорку.

Гра дітвори припала публиці дуже до вподоби. Молоденький син п. Ганьки грав на пяні.

Опісля пятьлітня Корнелія Цісик віддеклямувала поезію п. Матвія Костишина, уложену в честь того ювилею, а затитуловану „Хай жиє Союз Жіночий". Її мати, пані Ольга Цісик, віддеклямувала другу поезію п. Костишина, затитуловану „Вперед". Обидві поезії надаються дуже добре до таких жіночих свят.

Панна Ольга Притика прямо причарувала публику своїми танками. Про музику і молодь говорив п. В. Цісик. Підніс також вагу таких жіночих орґанізацій як Союз Українок.

Про рівноправність жінки говорив ред. Омелян Ревюк. Представив коротко, що може зробити жінка для загального добра, коли зорґанізована.

З загального доходу вислано до Обєднання $10, а то по $5 на Жіночу Бурсу й інвалідів.

Приявна.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На допомогу Лемківщині.

Дня 9. вересня минув рік, як основано в Ню Йорку Комітет Допомоги Лемківщині. Ціль комітету: Нести освіту в рідні села Лемківщини. Праця не йшла з початку добре, але ми тим не зражувалися. Дня 23 вересня був баль, з якого чистого доходу було $20. Дальші збірки були такі: на весіллю Івана Чайки зібрано $3.60, В. Авраменко $5, члени $3.75, з віча $1.50, з вкладок членів $51.15, з коляди $62.

За цілий рік зібрано $147.

Вислано: на „Просвіту" в Сяноці $20, на Народній Дім $15, на боєву акцію до ОДВУ $27, на часопис „Лемко" $5 і на лемківську читанку $14.

Орґанізаційні розходи $26, осталося $40.

Дня 13 жовтня вибрано новий уряд: проф. Степан Пельц, голова; Григорій Цап, заст. голови; Теодор Чех, касієр; І. Чайка, заст. касієра; Теодор Копка, секр. фін.; Михайло Журат, секр. рек. Контрольна комісія: О. Роман і І. Роман. Радні: І. Мадей, М. Сапка, М. Цапик, А. Брила.

Зазначуємо, що проф. А. Пельц працював щиро для свого рідного села, а односельчани з сіл Воробликів переслали до краю $107. Тому передаємо їм працю з повним довірям.

Якби так усюди наші Лемки взялися до праці, то ми далиб звідси велику поміч нашим братам-Лемкам у краю. І допомоглиб їм добити москвофільство, що братається з Ляхами.

За Комітет:
Теодор Копка, секретар.

На офіціяльному принятті.

— Не знаєш, за що Кропильчик дістав ті ордери?

— Третій ордер дістав тому, що мав уже два, другий тому, щоби було до пари.

— А перший?

— Бо ще не мав ніодного!

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН. (115)

„Ця загроза війни значить, що мусимо негайно вертатися додому" — сказала лейді Сесил. „Подорож до Непалю вже небезпечна". Роджер тільки усміхнувся на її страхи. Накінець, хоч-не-хоч, вона уступила, бо не хотіла, щоби Патриція йшла без чоловічого товариства.

Роджер обіцяв їй, що їх відвідини в сина магараджі не будуть тревати довго. Алє як їм прийшлося перебути останню частину дороги на возі, тягненім волами зебу, Кароліна Сесил жалувала, що покинула Дельгі. Та навіть і вона трохи ожила, як князь Агмед привитав їх незвичайно ввічливо.

Блеск палати, її пречудні городи, краєва виставність зробили на гостей глибоке вражіння. Того вечора танцюристи влаштували в їх честь виставу. Лейді Сесил, змучена дорогою, лишилася в своїй кімнаті. Роджера й Патрицію представлено магараджі.

Дівчина відразу незлюбила масненького магараджу. І не могла вона не бачити злобного блеску в його чорних очах. Вона сказала потім до Роджера: „Цей чоловік — наш ворог".